

Protokol o vode a zdraví
k Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier
z roku 1992 – Národné ciele SR IV

Ministerstvo zdravotníctva
Slovenskej republiky

Úrad verejného zdravotníctva
Slovenskej republiky

Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky

2024

Obsah

ÚVOD	3
NÁRODNÉ CIELE SR IV	5
Národný cieľ č. 1: Zmiernenie dopadu klimatických zmien na vodné hospodárstvo	5
Národný cieľ č. 2: Analýza domových rozvodných systémov	6
Národný cieľ č. 3: Zlepšenie kvality a zdravotnej bezpečnosti pitnej vody	8
Národný cieľ č. 4: Zvyšovanie povedomia verejnosti o kvalite vody vo verejných vodovodoch.....	9
Národný cieľ č. 5: Vyhlásenie nových vôd určených na kúpanie	10
Národný cieľ č. 6: Implementácia Rámcovej smernice o vode	12
Národný cieľ č. 7: Zvyšovanie podielu obyvateľov zásobovaných zdravotne bezpečnou pitnou vodou z verejných vodovodov	13
Národný cieľ č. 8: Zlepšenie situácie v oblasti odkanalizovania, čistenia a vypúšťania komunálnych odpadových vôd	14
Národný cieľ č. 9: Problematika environmentálnych záťaží ohrozujúcich zdroje vody	15
Národný cieľ č. 10: Posilnenie ochrany vodných zdrojov	16
PRÍLOHA	19

ÚVOD

Voda je najrozšírenejšou látkou na Zemi a neodmysliteľnou súčasťou života. Môže sa zdať, že voda je nevyčerpatelným a obnoviteľným zdrojom, avšak v dôsledku čoraz väčších prejavov zmeny klímy a jej nerovnomerného rozloženia, existujú na svete mnohé regióny, v ktorých sa zásobovanie bezpečnou pitnou vodou stáva čoraz problematickejšie. Očakáva sa tiež, že častejšie suchá a stúpajúca teplota vody spôsobia zníženie jej kvality. Takéto podmienky podporujú rast toxických rias a baktérií, čo problém s nedostatkom vody môže ešte zhoršiť. Podľa údajov Organizácie spojených národov (OSN) z roku 2023 až 26 % svetovej populácie nemá prístup k zdravotne bezpečnej pitnej vode a 46 % nemá prístup k základnej hygiene.¹

Potrebu medzinárodnej iniciatívy zaoberajúcou sa vodou a zdravím identifikoval Európsky výbor pre životné prostredie a zdravie ešte v roku 1996. Výsledkom bolo vypracovanie návrhu Protokolu o vode a zdraví (ďalej len „Protokol“) v nadväznosti na Dohovor Európskej hospodárskej komisie OSN o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992. Protokol bol prijatý v roku 1999 na Tretej ministerskej konferencii o životnom prostredí a zdraví v Londýne. Do platnosti vstúpil v roku 2005 a tým sa stal právne záväzným pre krajiny, ktoré ho ratifikovali. Protokol je prvou a jedinou medzinárodnou právnou dohodou svojho druhu, ktorá spája trvalo udržateľné hospodárenie s vodou a tiež podporuje integráciu politík prostredníctvom holistického a preventívneho prístupu k vode, sanitácii a k zdraviu.

V júli 2010 na 64. Valnom zhromaždení OSN, bolo väčšinou prijaté uznesenie č. 64/292² uznávajúce prístup k čistej vode a sanitácii ako ľudské právo. Následne v apríli 2011, Rada pre ľudské práva deklarovala uznesením č. 16/2 prístup k bezpečnej pitnej vode a sanitácii ako ľudské právo: právo na život a ľudskú dôstojnosť.

K januáru 2024 Protokol ratifikovalo 27 krajín, čo predstavuje približne 60 % populácie európskeho regiónu Svetovej zdravotníckej organizácie. Signatári sa zhodli, že je potrebné vytvoriť a udržiavať komplexný národný dohľad a systémy včasného varovania, aby sa zabránilo vzniku a šíreniu chorôb súvisiacich s vodou. Dohodli sa tiež na medzinárodnej spolupráci, na zavedení spoločných alebo koordinovaných systémov sledovania a systémov včasného varovania, krízových plánov a na spôsobe ako reagovať a postupovať, ak prepuknú ochorenia, príp. epidémie, ktorých faktorom prenosu je voda. Gestormi Protokolu sú Hospodárska komisia OSN pre Európu (UNECE) v spolupráci so Svetovou zdravotníckou organizáciou pre Európu (WHO/EURO).

Cieľom Protokolu je podporovať na všetkých relevantných úrovniach, na vnútroštátnej úrovni, ako aj v cezhraničných a medzinárodných súvislostiach, ochranu ľudského zdravia a blahobytu, a to individuálne ale aj kolektívne, v rámci trvalo udržateľného rozvoja, prostredníctvom zlepšenia manažmentu v oblasti vôd, vrátane ochrany vodných ekosystémov a prostredníctvom prevencie, kontroly a zníženia ochorení, ktorých faktorom prenosu je voda. Prijatím opatrení sa vytvoria predpoklady pre zabezpečenie dostatku pitnej vody a sanitácie v potrebnom množstve, kvalite, v požadovanom čase a na požadovanom mieste. Protokol je zameraný na podporu zdravia a jeho ochrany na všetkých úrovniach rozhodovacieho procesu ako v národnom, tak i medzinárodnom kontexte.

Slovenská republika ratifikovala Protokol už v roku 2001, pričom v platnosti je od 4. augusta 2005. Podstatou plnenia Protokolu na Slovensku je prijatie legislatívnych a účelových opatrení, ktoré sa osvedčili pri zabezpečovaní potrieb spoločnosti v súvislosti so zdravotne bezpečnou pitnou vodou, sanitáciou a hygienou.

¹ https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/sg_annual_report_2023_en_0.pdf

² <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n09/479/35/pdf/n0947935.pdf?token=U51Kzf7KuTTPKWRRao&fe=true>

Gestormi Protokolu na Slovensku sú Ministerstvo zdravotníctva SR (MZ SR) prostredníctvom Úradu verejného zdravotníctva SR (ÚVZ SR) a Ministerstvo životného prostredia SR (MŽP SR), pričom sa spolupracuje aj s ďalšími zainteresovanými inštitúciami a subjektami.

Ustanovenia Protokolu v Slovenskej republike sa týkajú povrchových a podzemných vôd, uzavretých vodných útvarov, vôd na kúpanie, zásobovania pitnou vodou, odkanalizovania a čistenia odpadových vôd. Nastavenie národných cieľov a zároveň aj ich plnenie zabezpečuje efektívnejšie využívanie a ochranu vôd a vodných ekosystémov, zachovanie biodiverzity a zníženie výskytu ochorení, ktorých faktorom prenosu je voda. Plnenie národných cieľov sa každé tri roky reportuje vláde SR a následne sa do WHO a UNECE zasiela *Súhrnná národná správa o dosiahnutom pokroku v implementácii Protokolu o vode a zdraví k Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier z roku 1992*.

Národné ciele boli naposledy aktualizované v roku 2014. Väčšina stanovených národných cieľov SR je už po termíne splnenia, preto je potrebné ciele aktualizovať. Nové národné ciele odzrkadľujú aktuálne problémy a potreby v oblasti vody a zdravia na Slovensku. Časť z nich súvisí aj s úlohami, ktoré vyplývajú z implementácie smerníc Európskej únie (EÚ), medzinárodných dohovorov a bilaterálnych záväzkov, napr. Dohovoru o ochrane a využívaní hraničných vodných tokov a medzinárodných jazier, Dohovor o spolupráci pri ochrane a trvalom využívaní rieky Dunaj a Dohovory o spolupráci na hraničných vodách so susednými štátmi (s ČR, MR, Ukrajinou, Rakúskom).

Z hľadiska plnenia smerníc EÚ sú to predovšetkým:

- smernica 2000/60/ES Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2000, ktorou sa stanovuje rámec pôsobnosti pre opatrenia spoločenstva v oblasti vodného hospodárstva (ďalej len „Rámcová smernica o vode“),
- smernica Rady 91/271/EHS z 21. mája 1991 o čistení komunálnych odpadových vôd (ďalej len „smernica o čistení komunálnych odpadových vôd“),
- smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2020/2184 zo 16. decembra 2020 o kvalite vody určenej na ľudskú spotrebu (ďalej len „smernica o pitnej vode“),
- smernica Rady 91/676/EHS z 12. decembra 1991, o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov,
- smernica Európskeho parlamentu a Rady 2007/60/ES z 23. októbra 2007 o hodnotení a manažmente povodňových rizík,
- smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2006/7/ES z 15. februára 2006 o riadení kvality vody určenej na kúpanie, ktorou sa zrušuje smernica 76/160/EHS,
- smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2013/39 EÚ z 12. augusta 2013, ktorou sa menia smernice 2000/60/ES a 2008/105/ES, pokiaľ ide o prioritné látky v oblasti vodnej politiky.

Podrobné informácie o legislatíve a dokumentoch pre oblasť vôd sú dostupné na webovom sídle MŽP SR <https://www.minzp.sk/voda/pravne-predpisy/> a ÚVZ SR <https://www.uvzs.sk/web/uvz/pravne-predpisy-tykajuce-sa-hygieny-zivotneho-prostredia-a-zdravia-1>.

NÁRODNÉ CIELE SR IV

Národný cieľ č. 1: Zmiernenie dopadu klimatických zmien na vodné hospodárstvo – stanovený v súlade s čl. 6 bod 1 písm. a) a bod 2 písm. a), b), c), e) a n) Protokolu

Dôvod: Globálne klimatické zmeny zapríčinené aj činnosťami ľudí sú jedným z najväčších problémov, pred ktorým ľudstvo celosvetovo stojí. Globálne dôsledky zmeny klímy sa prejavujú v štyroch hlavných oblastiach: zmeny priemerných teplôt, zmeny priemerných zrážok, zvyšujúce sa hladiny morí a extrémna premenlivosť počasia. Každá z týchto oblastí môže mať za následok nepriaznivé vplyvy na vodný systém a vodné hospodárstvo, s negatívnym vplyvom na zásobovanie pitnou vodou.³

Už aj na našom území možno pozorovať, ako klimatické zmeny ovplyvňujú podnebie na Slovensku. Čoraz častejšie sa stretávame s povodňami, prívalovými dažďami alebo naopak s dlhými obdobiami sucha spojenými s nedostatkom vody v studniach, riekach či na iných vodných plochách. Tiež sa predpokladá, že sa na Slovensku budú pri mimoriadne silných búrkach objavovať tornáda.³

Uvedené dôsledky klimatických zmien môžu závažným spôsobom ovplyvniť výdatnosť zdrojov pitnej vody využívaných na zásobovanie obyvateľov SR pitnou vodou, ale i kvalitu dodávanej pitnej vody a jej zdravotnú bezpečnosť. Na juhozápade Slovenska, ale aj v iných častiach SR čoraz častejšie dochádza k nedostatku pitnej vody. Týka sa to najmä obcí, ktoré sú plne závislé na lokálnych povrchových zdrojoch a prameňoch, ktoré práve v letnom období strácajú na výdatnosti.³ Medzi okresy s najvyšším stupňom ohrozenia suchom patria Bratislava II, Senec a Bratislava V. Ďalšia skupina rizikových okresov, aj keď nie tak ohrozených ako na juhozápade, sa nachádza na juhovýchode Slovenska v okolí Trebišova a Košíc. Juh stredného Slovenska (Gemery) je ohrozený nedostatkom vodných zdrojov, ktorý zhoršujú geologické faktory, ktoré bránia akumulácii vody. Kvôli extrémnemu suchu počas leta a slabým zrážkam sa počas jesene 2022 vyskytol problém s nedostatočnou výdatnosťou prameňov aj v zime.⁴ Dôsledkom toho je, že ľudia sú potom plne závislí na zásobovaní pitnou vodou cisternami, prípadne sú nútení kupovať balenú vodu.

Ďalším rizikovým faktorom sú povodne. Povodne okrem obrovských škôd na majetku spôsobujú aj poškodenie vodárenských zdrojov, v dôsledku čoho sa zvyšuje riziko ich kontaminácie. Pri nedostatočnej ochrane vodárenských zdrojov môžu kvalitu pitnej vody následne ohroziť nečistoty prenikajúce z okolia (oleje, splašky, fekálie a pod.). V prvom polroku 2023 bolo povodňami zasiahnutých sedem z ôsmich krajov Slovenska, a to všetky okrem Bratislavského. Povodne pritom postihli 20 okresov a 28 miestnych samospráv.⁵ Niektoré obce na Gemeri ostali po záplavách bez pitnej vody, nakoľko dotknuté obce nie sú zásobované pitnou vodou z verejného vodovodu a sú odkázané len na vodu zo studní.

V dôsledku zemetrasenia v októbri 2023 na východe Slovenska ostali bez zdravotne bezpečnej pitnej vody aj obyvatelia obcí Ďapalovce, Tokajík, Lukačovce či Pakostov na východe Slovenska. Zemetrasenie je udalosťou, ktorá môže spôsobiť kontamináciu podzemnej vody a vodných, resp. vodárenských zdrojoch, v dôsledku čoho vznikajú pre obyvateľov riziká z používania nevyhovujúcej pitnej vody. Zásobovanie obyvateľov pitnou vodou v zasiahnutých obciach je prevažne zabezpečené individuálnymi vodnými zdrojmi (studňami) nachádzajúcimi sa na súkromných pozemkoch a verejnými studňami, ktoré sú v správe obce a slúžia pre zásobovanie niektorých objektov (napr. školské zariadenia).

³ KOPPOVÁ, K. *Klimatické zmeny, zdravotná bezpečnosť pitnej vody, zdravotné riziká*. In: Zborník prednášok z konferencie Pitná voda 2023, ISBN: 978-80-570-4854-1

⁴ https://www.minzp.sk/files/iep/veduci_horia_obce.pdf

⁵ <https://www.minzp.sk/files/sprava-priebehu-nasledkoch-povodni-uzemi-sr-za-1-polrok-2023.pdf>

Prijem vody, ktorá nie je zdravotne bezpečná, môže spôsobiť akútnym, neskorým alebo dlhodobým pôsobením poškodenie zdravia, resp. môže byť faktorom prenosu rôznych infekčných ochorení. V podmienkach SR môžu nedostatky v zásobovaní pitnou vodou spôsobiť prenos najmä črevných nákaz akými sú brušný týfus, bakteriálna dyzentéria, vírusová hepatitída typu A, enterovirózy, listerióza či iné parazitárne ochorenia. Zmeny vo fyzikálno-chemických ukazovateľoch kvality pitnej vody predstavujú toxikologické riziko – riziko akútneho ohrozenia zdravia látkami s toxickým pôsobením a riziko neskorých následkov na zdraví.

Riešenie: Vypracovať analýzu rizík pri zásobovaní pitnou vodou a vypracovanie manažmentu rizík systému zásobovania pitnou vodou dodávateľmi pitnej vody, ktorý bude zahŕňať posúdenie rizík a riadenie rizík systému zásobovania pitnou vodou od miesta odberu, dopravu vody, úpravu a akumuláciu a distribúciu pitnej vody. Spracovaním manažmentu rizík systému zásobovania pitnou vodou a jeho dôsledným uplatňovaním pri zásobovaní pitnou vodou sa tak môže predchádzať rôznym nebezpečenstvám a nebezpečným udalostiam, ktoré môžu byť spôsobené vplyvom klimatických zmien – nedostatok vody vo vodnom alebo vodárenskom zdroji, stratám vody, kontaminácii vody a pod. Identifikujú sa potenciálne nebezpečenstvá a nebezpečné udalosti, ktoré môžu napríklad ovplyvniť dodávku zdravotne bezpečnej pitnej vody. Ide napr. o udalosti, ktoré môžu ovplyvniť chuť, vôňu, farbu alebo vzhľad pitnej vody, či riziká súvisiace s množstvom vody v dôsledku nebezpečných udalostí súvisiacich so suchom, ktoré sa zhoršujú budúcou zmenou klímy a inými faktormi (napr. rast populácie, zvýšený dopyt priemyslu po vodných zdrojoch).

Je nevyhnutné, aby o problematike klimatickej zmeny a jej vplyvoch na zásobovanie pitnou vodou z nebezpečných zdrojov vody bola verejnosť informovaná, preto sa pracovníci úradov verejného zdravotníctva zamerajú na budovanie povedomia verejnosti v tejto problematike prostredníctvom besied na školách, škôlkach a na rôznych akciách organizovaných pre verejnosť. Pre lokality, kde nie je vybudovaný verejný vodovod (okresy najmä na východe a juhovýchode Slovenska), budú pracovníkmi úradov verejného zdravotníctva pripravené materiály pre správnu starostlivosť o domovú studňu, šetrné využívanie vody zo studne najmä v letnom období a tiež o rizikách konzumácie kontaminovanej vody z domovej studne.

Termín splnenia: r. 2035

Zodpovední: ÚVZ SR, regionálne úrady verejného zdravotníctva v SR (ďalej len „RÚVZ v SR“), dodávatelia pitnej vody

Personálne a finančné zdroje: Cieľ bude realizovaný v rámci personálnych kapacít inštitúcií implementujúcich príslušné smernice EÚ v stanovených termínoch. Na jeho realizáciu v rámci aktualizácie národných cieľov Protokolu o vode a zdraví nie sú zo štátneho rozpočtu požadované osobitné finančné prostriedky.

Národný cieľ č. 2: Analýza domových rozvodných systémov – stanovený v súlade s čl. 6 bod 2 písm. a) a b) Protokolu

Dôvod: V januári 2023 vstúpila do platnosti novela zákona č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorou sa transponujú požiadavky smernice o pitnej vode.

Okrem iného sa pozornosť upriamila na domové rozvodné systémy a ich význam a možný vplyv na kvalitu a zdravotnú bezpečnosť pitnej vody a teplej vody. Za účelom overenia aktuálnej situácie bude vykonaná všeobecná analýza možných rizík z domových rozvodných systémov, pričom analýza sa zameria predovšetkým na prioritné priestory z hľadiska rizika prítomnosti olova v pitnej vode a z hľadiska prítomnosti baktérií rodu *Legionella* v pitnej vode.

Prioritnými priestormi z hľadiska prítomnosti olova v pitnej vode sú:

- zariadenia pre deti a mládež,
- zariadenia spoločného stravovania,
- zariadenia sociálnych služieb poskytujúce sociálnu službu pobytovou formou a
- zdravotnícke zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti.

Prioritnými priestormi z hľadiska prítomnosti baktérií rodu *Legionella* v pitnej vode sú:

- zdravotnícke zariadenie ústavnej zdravotnej starostlivosti,
- zdravotnícke zariadenie pre zubno-lekársku starostlivosť,
- zariadenie sociálnych služieb poskytujúce sociálnu službu pobytovou formou,
- ubytovacie zariadenie a
- umelé kúpaliská.

Ukazovateľ *Legionella* bol zaradený do rozsahu kontroly kvality pitnej vody v súvislosti so vzrastajúcim výskytom ochorení – legionelóz, ktoré predstavujú v Európskej únii najväčšiu zdravotnú záťaž spomedzi všetkých ochorení a ktoré sú prenášané patogénmi z vody. Ukazovateľ Olovo, bol zaradený do rozsahu kontroly kvality pitnej vody z dôvodu, že v niektorých budovách sa ešte stále môžu vyskytovať olovené potrubia. Olovo sa považuje za potenciálny karcinogén a na ľudský organizmus pôsobí neurotoxicky.

Baktérie rodu *Legionella* sú patogénne baktérie, ktoré sa prirodzene vyskytujú v umelých aj prírodných vodných systémoch a v pôde (presnejšie v jej vodnej zložke). V umelo vytvorenom vodnom prostredí (napr. domové rozvodné systémy pre pitnú a teplú vodu, vírivky, klimatizačné zariadenia, bazény, a iné) je ich prežívanie a rast podporený najmä použitím nevyhovujúcich konštrukčných a spojovacích materiálov či nedostatočnou údržbou domových rozvodov a nedodržanou teplotou vody v nich, čo predstavuje zdravotné riziko. Dnes je popísaných viac ako 60 rôznych druhov legionel, pričom viac ako 20 z nich dokáže infikovať človeka. Najzávažnejšou baktériou je druh *Legionella pneumophila*. Tieto baktérie spôsobujú ochorenia zvané legionelózy, ktoré majú podľa stupňa závažnosti dve formy – závažnejšiu legionelózu s pneumóniou (tzv. Legionárska choroba) alebo legionelózu bez pneumónie (tzv. Pontiacka horúčka). Legionelóza je ochorenie dýchacích ciest, ktoré sa šíri prostredníctvom vodných aerosólov infikovaných touto baktériou. Ideálna teplota pre rozmnožovanie legionel je v rozmedzí 25 °C – 42 °C. V SR je za posledných 10 rokov stúpajúci trend výskytu legionárskej choroby. Od roku 2019 bol na Slovensku zaznamenaný zvýšený počet prípadov ochorení aj v dôsledku zvyšujúceho sa povedomia a zdokonalením diagnostiky. Významný nárast prípadov sa zároveň pozoruje aj v celom európskom regióne. Vyšší počet prípadov sa vyskytuje v lete a začiatkom jesene, ale legionárska choroba sa môže vyskytnúť kedykoľvek počas roka.⁶ Legionely môžu predstavovať zdravotné riziko najmä u starších osôb, osôb s oslabenou imunitou či fajčiarov.

Olovo sa v minulosti používalo pri výrobe vodovodného potrubia. Na Slovensku sa prestalo používať zhruba od druhej polovice 20. storočia. Pôsobením vody dochádzalo k jeho vyplavovaniu a tak dochádzalo ku kontaminácii pitnej vody. Olovo sa v tele prostredníctvom krvi dostáva do tkanív a najviac sa koncentruje v kostiach a v mozgu, pričom zlúčeniny olova majú mutagénne účinky. Negatívne pôsobí aj na srdcovo-cievny systém, reprodukciu, imunitný systém a tráviaci trakt. Pri vysokých koncentráciách olova dochádza k slabosti v prstoch, zápästiach, členkoch, ďalej k strate pamäti, chudokrvnosti a poruchy v krvnom obeh. Obzvlášť citlivé sú na prítomnosť olova v tele deti. Spôsobuje u nich kognitívne dysfunkcie, zhoršenie koordinácie, poruchy pozornosti a hyperaktivitu.

⁶ https://www.uvzs.sk/documents/d/uvz/legionarska-choroba_letak-pre-lekarov_2024-pdf

Cieľom analýzy domových rozvodných systémov bude zistenie situácie v súvislosti so stavom domových rozvodných systémov v prioritných priestoroch na Slovensku so zameraním na monitorovanie ukazovateľov Olovo a *Legionella* vo vode.

Riešenie: Pracovníci úradov verejného zdravotníctva vykonajú všeobecnú analýzu možných rizík domových rozvodných systémov – vykoná sa skrining kvality pitnej vody, ktorý bude zameraný na ukazovatele *Legionella* a Olovo. Skrining týchto ukazovateľov sa vykoná vo vopred vybraných prioritných priestoroch tak, aby boli výsledky analýzy reprezentatívne pre celú Slovenskú republiku. Vzorky na analýzu ukazovateľa Olovo budú odobraté v prioritných priestoroch z hľadiska prítomnosti olova v pitnej vode z vodovodných kohútikov a vzorky na analýzu ukazovateľa *Legionella* budú odobraté v miestach rizika šírenia týchto baktérií v prioritných priestoroch z hľadiska prítomnosti baktérií rodu *Legionella* v pitnej vode. V prípade zistených nedostatkov v rámci skriningu v domových rozvodných systémoch budú o nich vlastníci, resp. správcovia prioritných priestorov informovaní a budú vyzvaní na zavedenie účinných nápravných opatrení na odstránenie zistených nedostatkov. Výsledky skriningu a zistené nedostatky budú slúžiť ako podklad k vypracovaniu manažmentu rizík domových rozvodných systémov.

Termín: r. 2029

Zodpovední: ÚVZ SR, RÚVZ v SR, Národné referenčné centrum pre hygienickú problematiku pitnej vody (ďalej len „NRC pre pitnú vodu“)

Personálne a finančné zdroje: Cieľ bude realizovaný v rámci personálnych kapacít inštitúcií implementujúcich príslušné smernice EÚ v stanovených termínoch. Na jeho realizáciu v rámci aktualizácie národných cieľov Protokolu o vode a zdraví nie sú zo štátneho rozpočtu požadované osobitné finančné prostriedky.

Národný cieľ č. 3: Zlepšenie kvality a zdravotnej bezpečnosti pitnej vody – stanovený v súlade s čl. 6 bod 2. písm. a), b), c) a e) Protokolu

Dôvod: Pitná voda je zdravotne bezpečná, ak neobsahuje žiadne mikroorganizmy, parazity ani látky, ktoré môžu ohroziť zdravie ľudí, jej vlastnosti vnímateľné zmyslami nezabraňujú jej konzumácii alebo používaniu, sú prijaté opatrenia na zabezpečenie jej zdravotnej bezpečnosti a ochrany ľudského zdravia, ktoré vychádzajú zo zásady predbežnej opatrnosti a spĺňa limitné hodnoty ukazovateľov kvality pitnej vody podľa platnej legislatívy. V Slovenskej republike pitná voda z verejných vodovodoch pochádza primárne z kvalitných podzemných zdrojov (82 %) a v 18 % sú zdrojom pitnej vody aj povrchové vodárenské nádrže, príp. okrajovo v niektorých regiónoch aj povrchové vodné toky. V prípade, že surová voda (voda odoberaná z povrchových vodných zdrojov alebo z podzemných vodných zdrojov na účely úpravy na pitnú vodu) nespĺňa požiadavky na zdravotnú bezpečnosť pitnej vody je nevyhnutné, aby bola surová voda upravená v úpravniach vôd. Monitoring zameraný na kontrolu kvality pitnej vody, ktorý pravidelne vykonávajú dodávatelia pitnej vody aj orgány verejného zdravotníctva dokazuje, že zdroje pitných vôd na Slovensku dosahujú vysokú kvalitu, a to najmä vo veľkých zásobovaných oblastiach. Cieľom je, aby sa úroveň kvality pitnej vody stále zvyšovala a to aj v malých zásobovaných oblastiach v súlade s požiadavkami, ktoré vyplývajú z novej smernice o pitnej vode.

Na Slovensku k najrozšírenejším spôsobom dezinfekcie vody, patrí úprava pitnej vody chlórmi a jeho zlúčeninami. Za určitých podmienok môže dezinfekcia vody viesť k tvorbe vedľajších produktov dezinfekcie, najmä trihalometánov (THM) a haloacetových kyselín, pričom toxikologické štúdie potvrdili, že niektoré z nich sú karcinogénne a majú nepriaznivé účinky na reprodukciu a vývoj plodu. Haloacetové kyseliny ako i ďalšie vedľajšie produkty dezinfekcie zaradila do kontroly kvality pitnej vody aj smernica o pitnej vode, pričom krajiny sa majú snažiť o čo najnižšie možné koncentrácie týchto látok vo vode.

Vzhľadom na poľnohospodársku činnosť na Slovensku a využívanie rôznych prípravkov na ochranu rastlín sa vo vodách predpokladá aj potenciálny výskyt pesticídnych látok. Pesticídy sú jedným z významných polutantov pitných vôd s možným nežiaducim účinkom na zdravie (rakovina, poškodenie nervového a hormonálneho systému atď.). Na Slovensku bolo k 1. januáru 2024 povolených 213 účinných látok v 1223 prípravkoch na ochranu rastlín.⁷

Okrem už spomenutých vedľajších produktov dezinfekcie a pesticídnych látok sa v poslednom období venuje pozornosť aj ďalším látkam vzbudzujúcim obavy, napr. liečivá. Liečivá sú prírodné alebo syntetické chemické látky, ktoré možno nájsť v liekoch na predpis, vo voľnopredajných terapeutických liekoch a veterinárnych liekoch. Najväčším zdrojom týchto zlúčenín sú naše domácnosti, domovy dôchodcov, zdravotnícke zariadenia, ale aj veterinárne prípravky používané v poľnohospodárstve. Liečivá patria medzi látky, ktorých prítomnosť vo vode už pri veľmi nízkych koncentráciách z hľadiska zdravia vzbudzuje u verejnosti obavy. Obavy z prítomnosti liečiv vo vodnom prostredí majú aj vedci a odborníci a to najmä z dôvodu, že ani v súčasnosti používané technológie úpravy pitnej vody nie sú schopné vždy odstrániť všetky zvyšky týchto látok v surovej vode.

Za významné kontaminanty pitnej vody sa v poslednom období okrem liečiv považujú aj mikroplasty, PFAS-y a endokrinné disruptory. Tieto látky môžu tiež predstavovať isté zdravotné riziko pre ľudské zdravie, preto obavy z ich synergických účinkov viedli na európskej úrovni k vytvoreniu zoznamu sledovaných látok alebo zlúčenín, ktorých prítomnosť v pitnej vode vzbudzuje obavy. Európska komisia bude zoznam pravidelne aktualizovať vzhľadom na nové poznatky o zdravotných rizikách z chemických látok

Riešenie: Pracovníci úradov verejného zdravotníctva sa budú pri analýzach vôd zameriavať na prítomnosť nových mikropolutantov a látok vzbudzujúcich obavy v súlade s najnovšími vedeckými poznatkami v danej oblasti. Na vybraných odberných miestach bude vykonaný skríning týchto chemických látok vo vode. Budú vytypované také odberné miesta, kde je potenciálny predpoklad výskytu týchto chemických látok v pitných vodách.

Termín: r. 2035

Zodpovední: ÚVZ SR, RÚVZ v SR, NRC pre pitnú vodu

Personálne a finančné zdroje: Cieľ bude realizovaný v rámci personálnych kapacít inštitúcií implementujúcich príslušné smernice EÚ v stanovených termínoch. Na jeho realizáciu v rámci aktualizácie národných cieľov Protokolu o vode a zdraví nie sú zo štátneho rozpočtu požadované osobitné finančné prostriedky.

Národný cieľ č. 4: Zvyšovanie povedomia verejnosti o kvalite vody vo verejných vodovodoch – stanovený v súlade s čl. 6 bod 2. písm. n), čl. 9 a čl. 10 Protokolu

Dôvod: Z hygienického hľadiska sa za najbezpečnejší spôsob zabezpečenia prístupu k pitnej vode považuje zásobovanie verejnými vodovodmi. Vývoj zásobovania pitnou vodou verejnými vodovodmi na Slovensku má v posledných rokoch mierne stúpajúci trend. Podľa posledných dostupných údajov z roku 2023 je zásobovanosť obyvateľov Slovenskej republiky verejnými vodovodmi na úrovni približne 88 %.⁸ Kvalita pitnej vody dodávanej verejnými vodovodmi dosahuje v SR vysokú úroveň. Asi 12 % obyvateľov v SR však stále využíva pre zásobovanie pitnou vodou individuálne zdroje, najmä vlastné studne. Studne sú vlastníctvom ich majiteľa a nepodliehajú monitorovaniu orgánov verejného zdravotníctva, preto sú informácie o kvalite vody v studniach a spôsobe ich využívania na pitné účely neúplné. Najviac informácií získavajú každoročne orgány verejného zdravotníctva z bezplatných analýz

⁷ <https://www.uvzs.sk/web/uvz/pesticidne-latky>

⁸ Úrad verejného zdravotníctva SR. *Výročná správa o činnosti úradov verejného zdravotníctva SR za rok 2023.*

dusičnanov a dusitanov v rámci Svetového dňa vody a z platených služieb pre verejnosť. Z dostupných údajov vyplýva, že približne štvrtina⁹ analyzovaných vzoriek z domových studní nevyhovuje požiadavkám na kvalitu pitnej vody pre nadlimitný obsah dusičnanov. V porovnaní s minulým obdobím ide o mierne zlepšenie (nevyhovovala až tretina vyšetrených vzoriek vody zo studní).

Príjem vody, ktorá nie je zdravotne bezpečná, môže spôsobiť akútnym, neskorým alebo dlhodobým pôsobením poškodenie zdravia, resp. byť faktorom prenosu rôznych infekčných ochorení (črevné nákazy ako bakteriálna dyzentéria, vírusová hepatitída A, enterovirózy, parazitálne a iné ochorenia).

Je potrebné, aby sa v tejto problematike robila osвета verejnosti a aby si obyvatelia, ktorí využívajú vodu zo studne na pitné a hygienické účely dali pravidelne vykonať analýzu kvality tejto vody a aby sa o svoju studňu starali. Zároveň je cieľom, aby obyvatelia, ktorí sú napojení na verejný vodovod, začali na pitné a hygienické účely využívať práve vodu z verejného vodovodu, namiesto vody zo studne.

Riešenie: Organizovanie prednášok, besied, workshopov pre verejnosť za účelom osvety v súvislosti so zdravotnou bezpečnosťou pitnej vody, kvalitou pitnej vody z verejných vodovodov a možných zdravotných rizík spojených s užívaním kontaminovanej vody zo studne a tiež v súvislosti s benefitmi pripojenia sa na verejné vodovody, ak majú obyvatelia takúto možnosť.

V spolupráci s Úradom splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity bude vypracovaný informačný materiál aj v rómskom jazyku pre marginalizované rómske komunity, ktoré častokrát nemajú prístup k zdravotne bezpečnej pitnej vode z verejného vodovodu a na pitné a hygienické účely využívajú vodu zo studne alebo iných vodných zdrojov (rieky, potoky a pod.). Veľkým problémom je práve ich nevedomosť o tejto problematike.

Termín: priebežne

Zodpovední: ÚVZ SR, RÚVZ v SR

Personálne a finančné zdroje: Cieľ bude realizovaný v rámci personálnych kapacít inštitúcií implementujúcich príslušné smernice EÚ v stanovených termínoch. Na jeho realizáciu v rámci aktualizácie národných cieľov Protokolu o vode a zdraví nie sú zo štátneho rozpočtu požadované osobitné finančné prostriedky.

Národný cieľ č. 5: Vyhlásenie nových vôd určených na kúpanie – stanovený v súlade s čl. 6 bod 2. písm. k) Protokolu

Dôvod: Voda určená na kúpanie (ďalej len „VUK“) je definovaná v súlade s európskymi požiadavkami podľa § 19 odsek 1 *zákona č. 355/2007 Z. z. ako akákoľvek povrchová voda, ktorá je vyhlásená podľa osobitného predpisu a ktorú využíva veľký počet kúpajúcich sa a nebol pre ňu vydaný trvalý zákaz kúpania alebo trvalé odporúčanie nekúpať sa.*

Územia VUK sú zároveň jednou z kategórií chránených území, ktoré definuje *zákon č. 364/2004 Z. z. o vodách a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (vodný zákon)* a taktiež aj čl. 6 a príloha IV *Rámcovej smernice o vode*. Podobne ako na všetky vodné útvary u nás, aj na VUK sa vzťahujú environmentálne ciele definované vyššie uvedenou smernicou, ku ktorým patrí dosiahnutie dobrého stavu vo všetkých vodných útvaroch do roku 2027.

Orgány verejného zdravotníctva sledujú kvalitu vody na kúpanie s rôznou frekvenciou na viac ako 80 prírodných vodných plochách (najmä vodných nádržiach, jazerách a štrkoviskách). Kým frekvencia monitorovania lokalít so štatútom VUK je počas vymedzenej kúpaciej sezóny každé dva týždne, lokality bez štatútu sa sledujú len 1- až 3-krát za sezónu. V roku 2024 bolo zaradených do zoznamu VUK

⁹ <https://www.uvzs.sk/documents/d/uvz/vyhodnotenie-svetoveho-dna-vody-2024-pdf>

celkovo 35 vodných plôch; vyhlásené boli tri nové VUK – *Palcmanská Maša* v okrese Rožňava a *Belianske jazero* a *Klinger* v okrese Žiar nad Hronom.

S ohľadom najmä na priaznivý vývoj kvality vody na kúpanie z minulosti sa tešia obľube verejnosti aj ďalšie prírodné vodné plochy, ktoré aktuálne nie sú zaradené v zozname VUK. Vyhlásením štatútu VUK pre tieto vodné plochy by sa zvýšila frekvencia monitoringu kvality vody na kúpanie. Miestne príslušné RÚVZ by pre každú VUK individuálne vymedzili kúpaciu sezónu po zohľadnení miestnych špecifik a návštevnosti, počas ktorej by odoberali vzorky vody v dvojtýždňových intervaloch. V prípade výskytu nepredpokladaných situáciách, ktoré majú negatívny vplyv, alebo sa odôvodnene predpokladá, že by mohli mať nepriaznivý vplyv na kvalitu VUK a na zdravie kúpajúcich sa, by po obdržaní takejto informácie dokázali promptne zabezpečiť včasné prijatie primeraných opatrení riadenia; takéto opatrenia riadenia by zahŕňali predovšetkým poskytnutie informácií pre verejnosť a podľa potreby aj dočasný zákaz kúpania.

Veľkým benefitom vyhlásenia štatútu VUK pre takéto lokality by bolo aj spracovanie internetového profilu VUK pre každú lokalitu samostatne a vytvorenie informačných tabúl o danej lokalite. Internetový profil VUK poskytuje verejnosti informácie nielen o kvalite vody na kúpanie, ale aj o manažmente pláží. Sú v ňom taktiež v zrozumiteľnej forme spracované mnohé doplňujúce informácie o prírodnej vodnej ploche (napr. popis lokality, popis pláže, charakteristika vodných útvarov) i hodnotenie ďalších zdrojov znečistenia, ktoré by mohli mať vplyv na VUK a poškodiť zdravie kúpajúcich sa. Na základe informácií dostupných v profiloch miestne príslušné RÚVZ alebo prevádzkovatelia umiestňujú na dostupnom a viditeľnom mieste v blízkosti každej VUK informačné tabule.

Z uvedeného je zrejmé, že vyhlásenie štatútu VUK pre prírodnú vodnú plochu má nepopierateľný prínos pre rekreáciu a kúpajúcich sa, ktorí budú pravidelne informovaní o kvalite vody na kúpanie a výskyte iného znečistenia, príp. inej nepredvídanej udalosti, ktorá by mohla mať vplyv na ich zdravie. Vyhlásením štatútu VUK sa takéto lokality zaradia aj medzi chránené územia, takže v prípade zhoršenia kvality vody na kúpanie sú orgány štátnej vodnej správy povinné podniknúť kroky na jej zlepšenie. Zviditeľnenie takýchto lokalít širokej verejnosti na národnej, ale aj európskej úrovni, môže taktiež prilákať nových kúpajúcich sa.

Vyhlásenie nových VUK s výbornou kvalitou vody na kúpanie bude určite prínosom aj k naplneniu ďalšieho cieľa stanoveného orgánmi verejného zdravotníctva a to zlepšením umiestnenia Slovenska v Európskom rebríčku VUK. Podiel VUK s výbornou kvalitou vody dosiahol na Slovensku v roku 2023 „iba“ 71,9 %, čo nás v rebríčku krajín Európskej únie (vrátane Švajčiarska a Albánska) umiestnilo na 23. miesto. K tomuto číslu je potrebné uviesť, že to neznamená, že kvalita vody vo zvyšných 28,1 % slovenských lokalitách bola nevyhovujúca. Z 32 VUK hodnotených v roku 2023 dosiahlo: výbornú kvalitu 71,9 % (23 lokalít), dobrú kvalitu 18,8 % (6 lokalít), dostatočnú kvalitu 3,1 % (1 lokalita), nevyhovujúcu kvalitu 0 % (žiadna lokalita) a 6,3 % lokalít (2 lokality) nebolo klasifikovaných, pretože nemohli byť využívané na kúpanie z dôvodu rekonštrukcie hrádze vodnej nádrže (Ružiná) a vypustenia vody. Preto k spomínanému neradostnému podielu 71,9 % VUK treba doplniť aj radostnejší pomer, a to, že z celkového počtu 32 VUK malo výbornú alebo dobrú kvalitu 29 lokalít (91 %). K tomuto umiestneniu je ešte potrebné dodať, že v porovnaní s minulými rokmi došlo k zlepšeniu (Slovensko sa v rokoch 2022, 2021 a 2019 umiestnilo na 28. mieste, v roku 2020 na 29. mieste z 31 miestneho rebríčka).

Riešenie: Aktívne vyhľadávanie prírodných vodných plôch, ktoré dlhodobo vykazujú vyhovujúcu kvalitu vody na kúpanie a sú verejnosťou navštevované. Po ich identifikácii (aj v spolupráci s MŽP SR) bude nasledovať vyhlásenie štatútu VUK pre každú lokalitu individuálne. Nové lokality budú vyhlásené okresnými úradmi životného prostredia v sídle kraja. V súlade s požiadavkami *Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/7/ES z 15. februára 2006 o riadení kvality vody určenej na kúpanie, ktorou sa*

zrušuje smernica 76/160/EHS budú pre každú novú VUK spracované internetové profily z údajov získaných pri monitorovaní a hodnotení kvality vody na kúpanie v súlade s platnou národnou legislatívou a podkladov poskytnutých miestne príslušnými RÚVZ a rezortom životného prostredia. Po zaradení VUK do zoznamu VUK, ktorý ÚVZ SR pravidelne kompletizuje a sprístupňuje na svojom webovom sídle za účelom pripomienkovania verejnosťou pred každou kúpacou sezónou, vytvorí miestne príslušný RÚVZ pre každú VUK program monitorovania. V súlade s vypracovaným programom monitorovania bude následne vykonávať odbery vzoriek vody na kúpanie. Za týmto účelom ÚVZ SR vytvorí jednotné metodiky pre monitorovanie VUK, ktoré v súčasnosti absentujú.

Na základe výsledkov dvoch ukazovateľov kvality vôd, ktoré môžu ohroziť zdravie kúpajúcich sa (*Escherichia coli*, črevné enterokoky), ÚVZ SR na konci každej kúpacej sezóny vyhodnotí kvalitu vody na kúpanie na každej VUK a v prípade dostatočného počtu vzoriek ju klasifikuje do jednej zo štyroch tried kvality (výborná, dobrá, dostatočná, nevyhovujúca). Po schválení klasifikácie zo strany Európskej komisie bude verejnosť pred koncom prvej polovice nasledujúceho roku informovaná o kvalite vody na kúpanie na každej VUK za predchádzajúcu kúpaciu sezónu v súlade s *Vykonávacím rozhodnutím komisie, z 27. mája 2011, ktorým sa podľa smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/7/ES ustanovuje symbol na informovanie verejnosti o klasifikácii VUK a o zákaze kúpania alebo odporúčaní nekúpať sa*. Informácie budú zverejnené na webovom sídle ÚVZ SR a tiež na stránkach Európskej komisie a Európskej environmentálnej agentúry.

Termín: priebežne

Zodpovední: ÚVZ SR, RÚVZ v SR, MŽP SR

Personálne a finančné zdroje: Cieľ bude realizovaný v rámci personálnych kapacít inštitúcií implementujúcich príslušné smernice EÚ v stanovených termínoch. Na jeho realizáciu v rámci aktualizácie národných cieľov Protokolu o vode a zdraví nie sú zo štátneho rozpočtu požadované osobitné finančné prostriedky.

Národný cieľ č. 6: Implementácia Rámcovej smernice o vode – stanovený v súlade s článkami 3 až 14 Protokolu

Dôvod: Účelom smernice je ustanovenie rámca ochrany povrchových a podzemných vôd ako aj ekosystémov spojených s vodou a plnenie environmentálnych cieľov stanovených v *Rámcovej smernici o vode*, článok 4. V praxi sa implementácia smernice realizuje prijatím opatrení, ktoré zabránia zhoršovaniu kvality a kvantity vôd a vodných útvarov a ochráni a zlepšia stav vodných ekosystémov. Taktiež podporia trvalo udržateľné využívanie vody, zabezpečia zvýšenú ochranu vodného prostredia, okrem iného prostredníctvom opatrení zameraných na znižovanie vypúšťania emisií, únikov prioritných látok, resp. ich ukončenie.

Opatrenia sú zamerané aj na zmiernenie dopadov klimatickej zmeny, t. j. zmiernenie dopadov povodní a sucha a ich následkov, čím v konečnom dôsledku prispejú k zabezpečeniu dostatočných zásob kvalitnej povrchovej a podzemnej vody potrebnej pre trvalo udržateľné, vyvážené a spravodlivé využívanie vody.

Riešenie: Implementácia *Rámcovej smernice o vode* sa uskutočňuje plnením všetkých relevantných smerníc Európskej únie v oblasti vôd a v súlade s časovým harmonogramom pre jednotlivé aktivity schválené na úrovni Európskej komisie najvyššími zástupcami členských štátov pre oblasť vôd a morí (Water Directors, Marine Directors). Zoznam cieľov a úloh „*Spoločnej implementačnej stratégie pre Rámcovú smernicu o vode (2000/60/ES), EU Legislatíva pre vodu*“ sa aktualizuje v trojročných intervaloch; v súčasnosti sa plní *Pracovný program na obdobie rokov 2022 – 2024* (<https://www.minzp.sk/voda/implementacia-smernic-eu/>) a pripravuje sa *Pracovný program na roky*

2025 -2027 (CIS 2025-2027). Plnenie jednotlivých úloh zabezpečujú expertné skupiny, v ktorých majú zastúpenie odborníci zo všetkých štátov EÚ.

V súčasnom období ako aj v nasledujúcom plánovanom cykle „Spoločnej implementačnej stratégie pre Rámcovú smernicu o vode (2000/60/ES), EU Legislatíva pre vodu, Pracovný program na roky 2025-2027 (CIS 2025-2027)“, vychádzajúc z kontinuity problematiky, medzi kľúčovými témami budú:

- Manažment sucha
- Spoločná poľnohospodárska politika
- EÚ Stratégia pre biodiverzitu
- Akčný plán pre nulové znečisťovanie
- Revidovaný zoznam prioritných látok
- Revidovaná smernica o čistení komunálnych odpadových vôd
- Revízia rámcovej smernice o vode
- Fitness Check k problematike „znečisťovateľ platí“.

Ďalšie témy a podrobnosti budú upresnené v schválenej CIS 2025 - 2027 a publikované na webovom sídle Centra komunikácie a informačných zdrojov pre verejnú správu, podnikateľov a občanov (Communication and Information Resource Centre for Administrations, Businesses and Citizens, skratene: CIRCABC): <https://circabc.europa.eu/faces/jsp/extension/wai/navigation/container.jsp>

Na uvedenej webovej doméne sú prístupné informácie o aktivitách koordinovaných Európskou komisiou. Implementácia Rámcovej smernice o vode sa vykonáva prostredníctvom plánov manažmentu povodí, ktoré sú spracovávané v šesťročných cykloch. Od roku 2015 sú ich súčasťou plány manažmentu povodňového rizika.

Na národnej úrovni sa spracováva a aktualizuje Vodný plán Slovenska, pozostávajúci z Plánu manažmentu správneho územia povodia Dunaja a Plánu manažmentu správneho povodia Visly (aktualizácia 2021), schválený vládou SR dňa 11.5.2022 (<https://www.minzp.sk/voda/vodny-plan-slovenska/>). Súčasťou Vodného plánu Slovenska je Program opatrení, ktorý je nástrojom na dosiahnutie stanovených environmentálnych cieľov ustanovených v Rámcovej smernici o vode.

Termín splnenia: 2027, resp. aktualizované termíny v súlade s dokumentami odsúhlasenými na úrovni Európskej komisie (termín odpočtu vyplýva z vyhodnotenia Spoločnej implementačnej stratégie pre Rámcovú smernicu o vode 2000/60/ES)

Personálne a finančné zdroje: Cieľ bude realizovaný v rámci personálnych kapacít inštitúcií implementujúcich príslušné smernice EÚ v stanovených termínoch. Na jeho realizáciu v rámci aktualizácie národných cieľov Protokolu o vode a zdraví nie sú zo štátneho rozpočtu požadované osobitné finančné prostriedky.

Inštitúcie zodpovedné za plnenie cieľa: v zmysle vecnej príslušnosti jednotlivých smerníc, najmä v rezortoch MŽP SR, Ministerstva zdravotníctva SR, Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a Ministerstva hospodárstva SR. Inštitúcie na svojich webových sídlach prezentujú dosiahnuté výsledky a taktiež zvyšujú povedomie verejnosti v oblasti ochrany vôd a vodných ekosystémov osvetovou činnosťou.

Národný cieľ č. 7: Zvyšovanie podielu obyvateľov zásobovaných zdravotne bezpečnou pitnou vodou z verejných vodovodov – stanovený v súlade s čl. 6 bod 2 písm. a), b), c), e), f), l), m),n); bod 5 písm. a), až d); čl. 7 bod 3 a 4 Protokolu

Dôvod: Zásobovanie pitnou vodou je najvýznamnejšou činnosťou vodného hospodárstva. Celkový počet obyvateľov zásobovaných pitnou vodou prostredníctvom verejných vodovodov v roku 2022 predstavoval 4, 903 mil., percento zásobovaných obyvateľov vzrástlo na 90,27 % z celkového počtu

obyvateľov SR 5,429 mil. Spoločenským záujmom je zvyšovať počet obyvateľov zásobovaných zdravotne bezpečnou pitnou vodou a tým eliminovať vznik chorôb, pri ktorých je faktorom prenosu voda. Ukazovatele kvality a zdravotnej bezpečnosti pitnej vody na Slovensku splňajú limitné hodnoty stanovené v súlade so smernicou o pitnej vode.

Riešenie: Vláda SR uznesením č. 119 z 15. februára 2006 vzala na vedomie *Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky* (ďalej len „PRVVK“), v súlade s ktorým sa realizuje budovanie verejných vodovodov. PRVVK odporúča predsedom samosprávnych krajov a starostom obcí zabezpečiť vo svojej pôsobnosti realizáciu verejných vodovodov v súlade s týmto strategickým dokumentom. Základnou podmienkou pre čerpanie dotácie na podporu opatrení špecifického cieľa 2.5 Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva z fondov EÚ Programu Slovensko 2021-2027 je, aby plánovaný projekt bol uvedený v strategickom dokumente PRVVK. <https://www.minzp.sk/voda/verejne-vodovody-verejne-kanalizacie/> PRVVK pre územie samosprávneho kraja spracovávajú okresné úrady v sídle kraja. Pri vypracúvaní PRVVK kraja okresný úrad v sídle kraja vychádza z plánu rozvoja a z územného plánu vyššieho územného celku. Aktualizované krajské plány sú zverejnené na webových sídlach príslušných okresných úradov v sídle kraja.

Skvalitnenie infraštruktúry vodného hospodárstva v zmysle právnych predpisov EÚ a SR sa uskutočňuje aj v rámci Programu Slovensko 2021-2027, prostredníctvom ktorého máme možnosť čerpať finančnú podporu z fondov EÚ pre sektor životného prostredia cez európsky cieľ politiky 2: Zelenšia, nízkouhlíková Európa v gescii Ministerstva životného prostredia SR. Podrobné informácie o čerpaní finančných prostriedkov pre oblasť zásobovania obyvateľstva pitnou vodou je publikované na webovom sídle: <https://eurofondy.gov.sk/program-slovensko/zoznamy-projektov-platieb/>.

Termín splnenia: r. 2027 (vyplýva z legislatívnych predpisov a termín odpočtu r. 2029 z dôvodu vyhodnotenia plnenia aktivít)

Personálne a finančné zdroje: Cieľ bude realizovaný v rámci Programu Slovensko 2021-2027 a v rámci špecifického cieľa 2.5 Podpora prístupu k pitnej vode a udržateľného vodného hospodárstva z jednotlivých opatrení MŽP (2.5.4, 2.5.6 a 2.5.8) a z prostriedkov Environmentálneho fondu.

Inštitúcie zodpovedné za plnenie cieľa: obce a príslušné vodárenské spoločnosti, MŽP SR v rámci svojich kompetencií (legislatívne aspekty, implementácia smerníc EÚ).

Národný cieľ č. 8: Zlepšenie situácie v oblasti odkanalizovania, čistenia a vypúšťania komunálnych odpadových vôd - stanovený v súlade s čl. 6 bod 2 písm. d) až i); bod 5 písm. a), b), c); čl. 7 bod 3 a 4 Protokolu

Dôvod: Povrchové a podzemné vody sú prírodné zdroje s obmedzenou schopnosťou obnoviť sa z nepriaznivých dopadov ľudských činností na ich množstvo a kvalitu. Nerešpektovanie tejto skutočnosti vo viacerých oblastiach môže viesť k nepriaznivým dôsledkom na ľudské zdravie a ovplyvneniu spôsobu života. Pre napĺňanie potrieb ľudí a ochranu životného prostredia má zásadný význam ochrana vôd a ich trvalo udržateľný manažment. Vypúšťanie nečistených, resp. nedostatočne čistených odpadových vôd negatívne ovplyvňuje kvalitu a stav vôd pod zdrojom znečistenia. Z toho dôvodu jedným z najvýznamnejších opatrení zameraných na zlepšenie takejto situácie je zabezpečiť odkanalizovanie, čistenie a vypúšťanie komunálnych odpadových vôd v súlade s požiadavkami smernice o čistení komunálnych odpadových vôd. Celkový počet obyvateľov bývajúcich v domoch s verejnou kanalizáciou v roku 2022 vzrástol o 7 832 obyvateľov a dosiahol počet 3 856 104 obyvateľov.

T.j. podiel obyvateľov pripojených na verejnú kanalizáciu s čistením odpadových vôd predstavuje 71,0% (údaj z roku 2022) z celkového počtu obyvateľov Slovenska.

Riešenie: Vláda SR uznesením č. 119 z 15. februára 2006 vzala na vedomie *Plán rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie Slovenskej republiky*, v súlade s ktorým sa realizuje budovanie verejných vodovodov. PRV VaVK odporúča predsedom samosprávnych krajov a starostom obcí zabezpečiť vo svojej pôsobnosti realizáciu verejných vodovodov v súlade s týmto strategickým dokumentom. Základnou podmienkou pre čerpanie dotácie na podporu opatrení špecifického cieľa 2.5 *Podpora prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva* z fondov EÚ Programu Slovensko 2021-2027 je, aby plánovaný projekt bol uvedený v strategickom dokumente PRV VaVK. <https://www.minzp.sk/voda/verejne-vodovody-verejne-kanalizacie/> PRV VaVK pre územie samosprávneho kraja spracovávajú okresné úrady v sídle kraja. Pri vypracúvaní PRV VaVK kraja okresný úrad v sídle kraja vychádza z plánu rozvoja a z územného plánu vyššieho územného celku. Aktualizované krajské plány sú zverejnené na webových sídlach príslušných okresných úradov v sídle kraja.

Skvalitnenie infraštruktúry vodného hospodárstva v zmysle právnych predpisov EÚ a SR sa uskutočňuje aj v rámci Programu Slovensko 2021-2027, prostredníctvom ktorého máme možnosť čerpať finančnú podporu z fondov EÚ pre sektor životného prostredia cez európsky cieľ politiky 2: Zelenšia, nízkouhlíková Európa. Podrobné informácie o čerpaní finančných prostriedkov pre oblasť budovania verejných kanalizácií je publikované na webovom sídle: <https://eurofondy.gov.sk/program-slovensko/zoznamy-projektov-platieb/>.

Termín splnenia: r. 2027 (vyplýva z legislatívnych predpisov a termín odpočtu r. 2029 z dôvodu vyhodnotenia plnenia aktivít)

Personálne a finančné zdroje: Cieľ bude realizovaný v rámci Programu Slovensko 2021-2027 a z prostriedkov Environmentálneho fondu.

Inštitúcie zodpovedné za plnenie cieľa: obce a príslušné vodárenské spoločnosti, MŽP SR v rámci svojich kompetencií (legislatívne aspekty, implementácia smerníc EÚ).

Národný cieľ č. 9: Problematika environmentálnych záťaží ohrozujúcich zdroje vody – stanovený v súlade s čl. 4 bod 2 písm. c), čl. 5 písm. b), čl. 6 bod 2 písm. l), čl. 9 bod 1 písm. b) Protokolu

Dôvod: Zdrojom znečistenia resp. znehodnotenia kvality povrchových a podzemných vôd nie sú len vypúšťané odpadové vody z miest a obcí, priemysel, doprava, aplikácia agrochemikálií v poľnohospodárstve atď. Významnú úlohu z tohto hľadiska majú aj environmentálne záťaže. Sú to znečistené územia spôsobené činnosťou človeka, ktoré predstavujú závažné riziko pre ľudské zdravie alebo horninové prostredie, vodu a pôdu, s výnimkou environmentálnej škody. Za účelom ochrany zdravia ľudí, ekosystémov a vôd je potrebné eliminovať negatívny vplyv environmentálnych záťaží.

Riešenie: Na základe dôkladnej analýzy problematiky, realizácie projektov systematickej identifikácie environmentálnych záťaží, predbežného hodnotenia a prioritizácie environmentálnych záťaží bol vypracovaný *Štátny program sanácie environmentálnych záťaží*, ktorý sa aktualizuje v šesťročných intervaloch. V súčasnosti je v platnosti už tretí *Štátny program sanácie environmentálnych záťaží* (2022 – 2027), schválený uznesením vlády Slovenskej republiky č. 320/2022 z 11. mája 2022: <https://www.minzp.sk/files/sekcia-geologie-prirodných-zdrojov/statny-program-sanacii-sps-ez-2022-2027.pdf>

Uvedený program predstavuje strategický dokument na riešenie problematiky v rokoch 2022 – 2027. Základnými princípmi štátneho programu sú „znečisťovateľ platí“, trvalo udržateľný rozvoj, právo na priaznivé životné prostredie, súlad s *Vodným plánom Slovenska* a princíp znižovania znečisťovania priamo pri zdroji.

Priority *Štátneho programu sanácie environmentálnych záťaží (2022 – 2027)* z hľadiska rizikovosti environmentálnych záťaží:

- zabezpečovať komplexné, systémové a trvalo udržateľné riešenie problematiky environmentálnych záťaží
- zabezpečovať súčinnosť s opatreniami národných strategických dokumentov
- zabezpečovať systematické monitorovanie, prieskum, a odstraňovanie environmentálnych záťaží a znižovať tak zdravotné a environmentálne riziká
- zlepšovať prístup verejnosti k informáciám v oblasti environmentálnych záťaží, a tým podporiť jej integráciu do riešenia problematiky
- podporovať výmenu skúseností v medzinárodnom rozsahu v oblasti znečistených území, a tým prispievať k rozvoju odbornosti ľudského potenciálu v oblasti manažmentu environmentálnych záťaží
- podporovať výchovno-vzdelávaciu platformu.

Ciele na dosiahnutie stanovených priorít *Štátneho programu sanácie environmentálnych záťaží (2022 – 2027)*:

- zlepšenie manažmentu environmentálnych záťaží
- identifikácia a geologický prieskum pravdepodobných environmentálnych záťaží
- podrobný geologický prieskum životného prostredia environmentálnych záťaží
- sanácia environmentálnych záťaží
- monitorovanie environmentálnych záťaží.

Jednotlivé aktivity, vedúce k plneniu cieľov sú podrobne uvedené v podkapitolách dokumentu a sú naplánované na obdobie rokov 2022 až 2027 s výhľadom do roku 2029.

Pri prioritizácii riešenia environmentálnych záťaží boli zohľadňované aspekty ohrozenia podzemných a povrchových vôd.

Termín splnenia: r. 2027 (vyplýva z legislatívnych predpisov a termín odpočtu r. 2029 z dôvodu vyhodnotenia plnenia aktivít)

Personálne a finančné zdroje: Cieľ bude realizovaný v súlade so *Štátnym programom sanácie environmentálnych záťaží 2022 – 2027*. Krytie finančných výdavkov sa predpokladá z fondov Európskej únie, Programu Slovensko, štátneho rozpočtu a Environmentálneho fondu a vlastných zdrojov právnych subjektov s účasťou štátu.

Na realizáciu uvedeného cieľa v rámci aktualizácie národných cieľov Protokolu nie sú požadované zo štátneho rozpočtu osobitné finančné prostriedky.

Inštitúcie zodpovedné za plnenie cieľa: MŽP SR v spolupráci s príslušnými rezortmi (podrobnosti v materiáli).

Národný cieľ č. 10: Posilnenie ochrany vodných zdrojov – stanovený v súlade s čl. 4 bod 2 písm. c) Protokolu

Dôvod: Politika Slovenskej republiky v oblasti vôd je úzko spojená s politikou ochrany vôd Európskej únie (EÚ), ktorá sa orientuje na zabezpečenie všestrannej ochrany vôd, zachovania alebo zlepšenia ich stavu a udržateľné hospodárenie a využívanie vôd. Vodná politika EÚ je založená na *Rámcovej smernici o vode* v oblasti vodnej politiky a jej tzv. dcérskych smerniciach (podrobnejšie informácie sú uvedené v texte „Implementácia rámcovej smernice o vode“).

Koncepcia vodnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 (ďalej len „*Koncepcia vodnej politiky*“) zohľadňuje medzinárodné a európske priority a nové výzvy, ktorým Európa a Slovenská republika čelia, najmä v oblasti zmeny klímy a pripravenosti sektora vodného hospodárstva na negatívne dopady tejto zmeny.

Riešenie: Hlavným cieľom tohto strategického dokumentu je určenie opatrení a nástrojov na zabezpečenie ochrany vôd a na vode závislých ekosystémov a rozvoj vodných zdrojov na uspokojovanie potrieb spoločnosti. Realizácia opatrení má zabezpečiť postupné obnovenie poškodených vodných útvarov, zastavenie znečisťovania vôd, poklesu množstva podzemných vôd a zabezpečenie dostatku pitnej vody v regiónoch. Koncepcia sa zameriava na ochranu a obnovu prirodzených voľne tečúcich úsekov vodných tokov a záplavových území, mokradí a revitalizáciu regulovaných úsekov tokov všade tam, kde je to možné.

Implementácia Koncepcie vodnej politiky je založená na uplatňovaní a dodržiavaní zásad: voda ako životne dôležitá zložka prostredia a prírodné bohatstvo, adaptácia na zmenu klímy, voda ako ľudské právo, využívanie poznatkov vedy a výskumu, harmonizácia problematiky so záväzkami Slovenskej republiky na medzinárodnej úrovni, prevencia, odstraňovanie znečistenia v mieste vzniku, princíp znečisťovateľ a užívateľ platí, integrované riadenie a nadrezortný prístup, ktoré sa uplatňujú v prioritných, navzájom previazaných oblastiach:

- voda v krajine
- voda v sídlach
- udržateľné využívanie vôd
- voda pre všetkých obyvateľov
- čisté vody
- živé rieky
- Dunaj- náš a európsky veľtok
- rozumieť vode
- zodpovedné a informované rozhodovanie o vode
- voda ako strategická investícia-efektívne financovanie.

Pre jednotlivé prioritné oblasti boli špecifikované ciele, ktoré sa premietli do legislatívnych zmien a návrhov, financovania a návrhov, programov a plánov rozvoja pre špecifické oblasti, spracovania metodík, postupov a vzorových riešení a iné. Pre každý cieľ bol určený zodpovedný subjekt a spolupracujúce subjekty, termín a predpokladaný zdroj financovania.

Koncepciu vodnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 schválila vláda SR uznesením č. 372/2022 zo dňa 1.6.2022.

Komplexný materiál je dostupný na webovom sídle MŽP SR: <https://www.minzp.sk/voda/koncepcne-dokumenty/koncepcia-vodnej-politiky-roky-2021-2030-vyhľadom-do-roku-2050.html>

Koncepcia vodnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 bola základným strategickým materiálom pre vypracovanie *Akčného plánu ochrany vody v Chránenej vodohospodárskej oblasti (CHVO) Žitný ostrov*. Potreba jeho vypracovania vyplynula z dlhodobu nedostatočne

koordinovaného rozvoja územia, narážajúceho na jeho limity, a tak zvyšujúceho tlak na množstvo a kvalitu vôd na jeho území. Hlavným cieľom *Akčného plánu ochrany vody v Chránenej vodohospodárskej oblasti Žitný ostrov* je účinná ochrana týchto vôd.

Na základe analýzy problémov a vízie do budúcnosti boli navrhnuté špecifické ciele:

- udržateľné využívanie územia a jeho rozvoj
- bezpečná pitná voda odoberaná v CHVO Žitný ostrov
- znižovanie ohrozenia kvality podzemnej vody z lokálnych zdrojov znečistenia
- spoľahlivý monitorovací a informačný systém
- environmentálne zodpovedný prístup k ochrane a využívaniu vody.

Pre každý špecifický cieľ boli navrhnuté opatrenia, ukazovatele plnenia a cieľová hodnota/trend. Podrobný text *Akčného plánu ochrany vody v Chránenej vodohospodárskej oblasti Žitný ostrov*, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 325/2023 zo dňa 12.6.2023, je zverejnený na webovom sídle MŽP SR <https://www.minzp.sk/voda/chvo/akcny-plan-ochrany-vod-chvo-zitny-ostrov.html> .

Termín splnenia: r. 2030 a ďalšie roky

Personálne a finančné zdroje: Krytie finančných výdavkov na dosiahnutie cieľov sa predpokladá z fondov EÚ, Plán obnovy a odolnosti SR, Environmentálny fond, vodárenské spoločnosti, poľnohospodárske subjekty v CHVO Žitný ostrov.

Na realizáciu uvedeného cieľa v rámci aktualizácie národných cieľov Protokolu nie sú požadované zo štátneho rozpočtu osobitné finančné prostriedky.

Inštitúcie zodpovedné za plnenie cieľa: najmä rezort MŽP SR a spolupracujúce rezorty a subjekty v závislosti od špecifikovaného cieľa (podrobnosti pre každý cieľ sú uvedené v citovaných dokumentoch).

PRÍLOHA

Cieľ č.	Názov cieľa	Inštitúcie zodpovedné za implementáciu Protokolu v SR	Termín splnenia
1.	Zmiernenie dopadu klimatických zmien na vodné hospodárstvo	ÚVZ SR, RÚVZ v SR, dodávatelia pitnej vody	2035
2.	Analýzy domových rozvodných systémov	ÚVZ SR, RÚVZ v SR, NRC pre pitnú vodu	2029
3.	Zlepšenie kvality a zdravotnej bezpečnosti pitnej vody	ÚVZ SR, RÚVZ v SR, NRC pre pitnú vodu	2035
4.	Zvyšovanie povedomia verejnosti o kvalite vody vo verejných vodovodoch	ÚVZ SR, RÚVZ v SR, NRC pre pitnú vodu	priebežne
5.	Vyhlásenie nových vôd určených na kúpanie	ÚVZ SR, RÚVZ v SR, MŽP SR	priebežne
6.	Implementácia Rámcovej smernice o vode	MŽP SR	2027
7.	Zvyšovanie podielu obyvateľov zásobovaných zdravotne bezpečnou pitnou vodou z verejných vodovodov	obce a príslušné vodárenské spoločnosti, MŽP SR (v rámci svojich kompetencií - legislatívne aspekty, implementácia smerníc EÚ)	2027
8.	Zlepšenie situácie v oblasti odkanalizovania, čistenia a vypúšťania komunálnych odpadových vôd	obce a príslušné vodárenské spoločnosti, MŽP SR (v rámci svojich kompetencií - legislatívne aspekty, implementácia smerníc EÚ)	2027
9.	Problematika environmentálnych záťaží ohrozujúcich zdroje vody	MŽP SR	2027, resp. 2029
10.	Posilnenie ochrany vodných zdrojov	MŽP SR	2030